

"Hyvää itsenäisyyspäivää"

Normaalioloissa itsenäisyyspäivää juhlittaisiin perinteisin menoin. Linnan juhlat kokoaisivat tietynlaisen otoksen juhlakansaa Presidentinlinnaan ja merkittävästi laajemman otoksen kansalaisia television ääreen juhlintaa ja juhlijoihin seuraamaan ja arvioimaan. Tänä vuonna tämä rituaali ei toteudu totutussa muodossaan, mutta melkein jokainen meistä suomalaisista tuntee tradition niin hyvin, että tietää sängen yksityiskohtaisesti, mitä tänä vuonna ei tapahdukaan.

Huomattava osa rituaalista on kutsuvieraiden sisääntulo. He tulevat sisään tyypillisesti pariskunnittain, vuorotellen linnan eri ovista, ja presidenttipari tervehtii ja kätelee kutakin vuorollaan. Samalla on tapana lausua puolin ja toisin toivotus "hyvää itsenäisyyspäivää". Tätä ei juhlien tv-lähetyksessä yleensä kuule, kuten ei muutakaan sananvaihtoa presidenttiparin ja vieraiden välillä, mutta katsojan ei tarvitse olla kummoinkaan huulilutukin nähdykseen, että useimmat kätellessään niin sanovat.

Ristikkoon tämä toivotus sopii tietenkin mainiosti. Sille voi keksiä monenlaisia vihjeitä presidenttiparin kättelykuvasta sellaisiin sanavihjeisiin kuin vaikkapa "kätellessä" tai "toivotus Salelle". Tällainen ristikon läpi kulkeva fraasi ohjaa tietysti risteäviä sanoja. Siinä on runsaasti etuvokaaleja, y- ja ä-kirjaimia.

Kuten jotkut äidinkielen tunnilta muistavat, suomen kielen sanoja ohjaa vokaalisoinnun nimellä tunnettu rikoslaki, joka määrää, ettei

samaan sanaan (jollei se ole yhdyssana) sovi laittaa sekä kirjaimia a, o tai u että kirjaimia y, ä tai ö. Niinpä tämä ajankohtainen lausutus ohjaa kolmella y- ja kuudella ä-kirjaimellaan huomattavan osan ympäristöstäänkin etuvokaaliseksi. Tämä saattaa aiheuttaa ristikon laatijalle jonkin verran ylimääräistä tuskaa, sillä takavokaalit a, o ja u yhteensä ovat suomessa kolmisen kertaa niin yleisiä kuin etuvokaalit y, ä ja ö yhteensä. Takavokaalisia sanoja on huomattavasti etuvokaalisia enemmän, ja ristikko on helpompi täyttää niillä.

Sana "itsenäisyyspäivä" on sinänsä tavattoman kaunis esimerkki suomen kielen kyvystä tuottaa askel askeleelta pidempiä ja mutkikkaampia sanoja ilmaisutarpeen mukaan. Sen kantana on ikivanha kanta "itse", jonka pohjalta Elias Lönnrot vuonna 1836 sepitti sanan "itsenäinen". Joitakin vuosia myöhemmin siitä johdettiin sana "itsenäisyys". Kun Suomi sitten monta vuosikymmentä myöhemmin tuon kaipaamansa tilan saavutti, sitä alettiin juhlaa päivänä, jonka nimeksi vakiintui ilmeinen yhdyssana "itsenäisyyspäivä".

Ilmaisuvoima ei tietenkään lopu tähän. "Itsenäisyyspäivällisiä" ei kai ole yleisesti tapana järjestää sillä nimellä, mutta sanaa tapaa toisinaan käytössä. Valtioiden itsenäistymisen ajankohdasta ei vakiintuneesti puhuta "itsenäisyyspäivämääränä", mutta tuokin sana tulee joskus vastaan. "Itsenäisyyspäiväys" voisi olla vaikkapa kunniamerkkeihin kaiverrettu myöntöpäivä, mutta ainakaan toistaiseksi ei ole. Itsenäisyys ja kekseliäisyys kuitenkin kulkevat käsi kädessä ja tuottavat yhä uusia sanoja juhlakansan suuhun.

Jaakko Leino
jaakko.leino@helsinki.fi

Lähetäkää ristikkoaiheisia kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi

Ristikkoakatemia Facebookissa:
www.facebook.com/groups/ristikkoakatemia/